

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

6. De forma & methodo Amplificationis: Ex Græcis sophistis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

damus ob ingenij, que in iisdem elucet, subtilitatem, in grandi certe genere eloquentiæ non ponimus, nec Lucianum Demosthenis, aut Lucretium Homero comparamus.

Grævis materia suam secum trahit amplificationem.

Quamobrem sic existimandum est, ad gravem amplificationem requiri gravem materiam, vel re ipsa, vel hominum, apud quos agimus, opinione. Tales sunt res divina, & cælestes, supra mentis nostræ intelligentiam positæ. Nam omne ignotum pro magifico est. Item humana, insolita, inusitata, maximæ, latæ, illustres, mirabiles, vel contra diræ, atroces, funeste, calamitosa, in quibus exaggerandis triumphare solent oratores. Quâquam in istis plus est sæpe felicitatis, quam industria, quod secum suam & ignotum ferant.

Res mediocres plerumque artem expetunt, dum amplificansur.

Alia sunt, quæ nec ita magna sunt, nec ad contemptam exilitatem accedunt, sed mediâ quendam locum obtinent: vel cum per se magna sint, non tamen talia videntur auditoribus, in his amplificandis melius ars oratoris, & industria conspicitur. Et hæc quidem de materia.

De Forma, & methodo amplificationis.

Ex Græcis Sophistis.

CAPUT VI.

IN hac amplificationis forma, & methodo perscrutanda, præclari omnino artifices, non modo Græci, sed etiam Latini elaborarunt, quorum hic discutere, & comparare sententias non erit alienum.

Aphthonius in loco communi præcepta complexus est amplificationis, siquidem locus communis nihil aliud est, quam ipsamet amplificatio, cum ab eodẽ auctore definitur λόγος ἀυξητικός ἢ προσυτιωτικὸς ἢ καὶ ἄλλος: Oratio amplificatoria bonorum, aut malorum, quæ alicui insunt. Rem autem rotant amplificationis decem capitibus circumscribit.

Primum est ἑξ ἑναντίου, à contrario, ut si flagitium aliquod, aut scelus amplificetur, huic Maiorum placita, & leges contrarias esse ostendas, quæ cum ex sanctissima disciplina, & excellentissima sapientia sint profectæ, hoc facinorosum dissolvuntur, calcantur, infringuntur.

Itaque solenne est istis amplificatoribus habere in ore, *Maiores nostri*, tum veteres historias, & exempla arcescere, quæ sui sæculi moribus, & corruptelis opponant.

Secundum est ἰδιώτης, expositio criminis, quæ fit non simplici narratione, sed viua quadam, & vegeta descriptione, cui commodè additur sermocinatio, ut si communis libertatis, & legum oppressorem depingendo, dicas:

Ille hæc secum; Mene igitur in hac Republica, in hoc infimorum hominum cœtu, in hac iuris equalitate despectum, atque irrisum precariam animam trahere? Mihi Fimbriam, & Bambalionem, ex plebeia fœce quisquillas, leges dicere?

Me ad tam vilem famulatum, tanquam pecudem abijci non patiar, non finam.

Nimis diu occurrentem plano favore fortunam meis ædibus extrudo, arripiam quod offert imperium, leges patrias extra Indos, & Garamantas relegabo: Fiam ego, fiam lex, & Dominus omnium.

Hæc, inquam, ille cogitās, inexprabile patricidium destinat Spartacus. Et cætera.

Tertium ὑπομνησις, comparatio minorum, ut si hoc de deleuda republica consilium, cum simplici homicidio comparetur, & dicas perniciosus homicida, sed vni duntaxat alicui vitam eripit; At ille omnium iugulis suæ crudelitatis sicam in tentavit.

Quartum ὑπόμνησις, quam Cicero voluntarium facinus appellat, qua ostenditur, non ex causa, aut ex commotione homines in tantum scelus erupisse, sed paratum esse, ac meditari facinus. Quamobrem cum aut fortuna, aut vehemens aliqua perturbatio, cæteros plerumque, reos excusare soleat, hunc pronisa maleficio ratio grauioribus iudicij vinculis constringit.

Quintum παρρησιας exercitio, quæ sit, cum non tantum crimen, aut factum, de quo questio est, exagitur, sed tota præterea rei vita discutitur, quæ veluti telam aliquam nequitiam, totam criminibus perrexit.

Sextum est ἰδιώτης ἰσχυρῶς, cum multorum scelerum immanitate commemorata, nullus misericordiam locus relinquitur. Ut si dicas, non esse, quod talis reus in carentem & squalidam uxorem, liberosque perculos lacrymis pro se deprecatores adhibeat, longè maiorem rationem habendam legum, quarum integritate omnium salus, & incolumitas contingit.

Septi-

Septimum est *ὄψιμον*, ratio petita à legibus: Nam, ut viris fortibus, qui suis consilijs, & laboribus, patriæ libertatem asseruerint, præclarissimos honores decrevere: Ita parricidas, qui matris iura violare ausi sunt, æternis supplicijs viuos, mortuosque mactarunt.

Octauum *ἰσχυρόν*, Iustitiæ, & æquitatis lex postulat, ut peccatis, quantum omnes bonos machinantur improbi, in eorum caput refundatur.

Nonum *ἰσχυρόν*, vtilis erit rei publicæ animaduersione, si quidem tam funestis capitibus sublatis, cæteri quietiores viuent.

Decimum est *ἰσχυρόν*: facile est emergentem istam improbitatem in fomite præfocare, hanc adultis postea viribus corroboratam stirpitius euellere difficillimum erit.

Hæc ille non ignobilis sophista fermè percerfer, ex quibus amplificationes contexi possint, quæ etsi commode dicuntur, nondum tamen plenam, & ex omni parte cumulatam, habere videntur rationem amplificationis.

Quam Methodum amplificandi Cicero præceptis consignauit.

CAPVT VII.

Non dissimilia sunt à Græcorum Rhetorum inuentis, quæ Marcus Tullius libro secundo ad Herennium copiosius est persequutus.

Loci (inquit) communes ex decem præceptis commodissimè sumuntur, ad augendi criminis causâ.

Primus locus sumitur ab authoritate, cum commemoramus, quantæ curæ ea res fuerit Dijs immortalibus, aut maioribus nostris, Regibus, ciuitatibus, nationibus, hominibus sapientissimis, senatui: qui locus tractari poterit ad imitationem exordij pro Domo.

Cum multa diuinitus à maioribus nostris inuenta, atque instituta sint, tum nihil præclarius, quam quod, &c. Res igitur præclarissimè constituta proponetur, quam is, de quo queritur, conuellere conatus sit.

Quò vero maior erit testimoniorum, tum diuincrum, tum humanorum numerus, & grauior authoritas, eò illustrior confurget amplificatio.

Secundus locus est, cum consideramus; illæ res, de quibus criminamur, ad quos pertineant: utrum ad omnes, quod atrocißimum est, an ad superiores, quod genus ii sunt, à quibus authoritatis locus communis sumitur, an ad pares, hoc est, in eisdem partibus animi, corporis, fortunarum positos, an ad inferiores, qui omnibus his rebus antecellunt. Sic illa grauitas rei exaggeratur ab eodem auctore.

(Quod si villo tempore magna causa in Sacerdotum populi Romani iudicio, ac potestate versata est: hæc profectò tanta est, ut omnis reipub. dignitas, omnium ciuium salus, vita, libertas, aræ, foci, Dijs penates, bona fortunæ, domicilia, vestra sapientiæ, fidei, potestati que commissa, credita que esse videantur.

Tertius locus est, quo percunctamur, quid sit euenturum, si omnibus idem concedatur, & ea re neglecta, ostendemus, quid periculorum, aut incommodorum consequatur, vt.

(Si C. Verres, homo vita, atque factis, omnium iam opinione damnatus) absoluat, totam iudiciorum rationem conuelli, &c.

Quartus locus est, quo demonstratur si huic sit remissum, multos alacriores ad maleficia futuros, quos adhuc expectatio iudicij remouetur.

Concinnè tractat hunc locum pro Flacco, n. s. Damnarus est is, qui Catilinam signa patriæ inferentem interemit: quid est causæ cur non is qui Catilinam ex vrbe repulit, peritescat? &c. vbi ostendit Flacco damnato acerrimos fore improborum in bonos impetus.

Quintus locus est, per quem ostendimus, si semel aliter iudicatum sit, nullam rem fore, quæ incommodo mederi, aut erratum iudicium corrigere possit. Quo loco nõ incommodum erit vti cæteratum rerum comparatione, vt ostendamus alias res posse, aut verustate sedari, aut consilio corrigi: huius rei, aut leniendæ, aut corrigendæ, nullam rem adiumento futuram.

Vt, (Quoniam in foueam incidit, obruat, si enim hinc emerferit, nullius supplicij crudelitas erit recusanda. Et, Hanc verò, quæ ad eorum liberos atque infatium puerorum incunabula pertinet, nisi hoc iudicio à vobis reijcitis, & aspernamini, videte per Deos immortales, quem in locum Remp. peruenturam puteris, &c.